

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ХЕМИЈСКИ ФАКУЛТЕТ

НАСТАВНО-НАУЧНО ВЕЋЕ

Предмет: Образложење предлога теме докторске дисертације

Молим Наставно-Научно веће Универзитета у Београду – Хемијског факултета да одобри израду докторске дисертације под насловом:

„Конформационе промене химопапаина у условима ограничене аутолизе”

1. Научна област: Хемија

Ужа научна област: Биохемија

2. Предмет научног истраживања

Предмет истраживања ове докторске дисертације су промене у структури химопапаина изазване променама услова у раствору (pH вредност, ниске температуре) као и контролисаном ковалентном модификацијом тиолне групе у активном центру.

Химопапаин, као представник цистеинских протеаза сличних папаину, одабран је као модел-систем због потребе за развијањем протокола и стратегија за добијање активних цистеинских протеаза уз смањење губитака услед аутопротеолизе. Такође, цистеинске протеазе сличне папаину показују високу термодинамичку стабилност, али истовремено и способност да под благим условима пролазе кроз значајне конформационе транзиције. Истраживање ће обухватити три целине.

Први део истраживања обухватиће оптимизацију стратегије за пречишћавање цистеинске протеазе из листа папаје, као и њену основну биохемијску карактеризацију у циљу добијања стабилног и репродуктивног модел система. Цистеинска протеаза биће идентификована применом идентификације отиска прста трипсинских фрагмената. За ограничавање аутолизе користиће се услови далеко од рН оптимума, и биће испитане конформационе промене и стабилност протеина под тим условима у циљу стабилизације протеина током складиштења.

Добијени химопапаин биће потом подвргнут реверзибилној инактивацији коришћењем S-метил-метантиосулфоната (MMTS), као и накнадној реактивацији применом тиолног редукционог агенса дитиотреитола (DTT). Други део истраживања обухватиће и структурну и биофизичку анализу добијених протеинских стања. Биће испитан утицај ковалентне модификације слободне тиолне групе ензима и реактивације на промену заступљености секундарних структура, изложености хидрофобних површина растварачу и промену степена агрегације ензима. Конкретно, биће испитан степен реверзибилности структурних промена и идентификовани потенцијални конформациони прелази који настају након ковалентне модификације слободног цистеина и реактивације.

За потврду механизма детектованих конформационих промена биће урађена и иреверзибилна инхибиција химопапаина алкиловањем тиолне групе у активном центру, уз детаљну биофизичку анализу.

3. Основе хипотезе

Цистеинске протеазе папаинске суперфамилије представљају веома значајну групу протеолитичких ензима у биологији, услед своје кључне улоге у разградњи протеина и регулацији бројних физиолошких и патолошких процеса, као што су ремоделовање екстрацелуларног матрикса, презентација антигена, протеолитичка обрада биомолекула, имунолошка инвазија, хидролиза хемоглобина, инвазија паразита, као и процесирање површинских протеина¹. Иако су кинетички стабилни, њихова каталитичка активност заснива се на високо реактивној слободној тиолној групи цистеина у активном центру, што их чини изузетно осетљивим на оксидацију и ковалентне модификације^{2,3,4}. Под утицајем

ових фактора, протеазе могу претрпети значајне конформационе промене, укључујући прерасподелу секундарних структура, повећање изложености хидрофобних региона и настанак агрегата⁵. У појединим случајевима, структурне промене доводе до губитка активности, нежељене агрегације или формирања β -структура сличних амилоидним⁶.

Цистеинске протеазе се у медицини и биотехнологији често циљано инхибирају, како би се контролисала њихова активност током изоловања, складиштења и употребе ензима⁷.

Међутим, процес инхибиције не подразумева само блокирање активног места већ он може изазвати низ дубоких структурних промена које могу бити локалне или глобалне, реверзибилне или иреверзибилне⁸. Пошто је активни остатак цистеина у активном центру директно укључен у стабилизацију нативне конформације, његова ковалентна модификација може довести до ширих структурних последица које до сада нису довољно описане⁹.

Упркос значају овог проблема, постојећа литература недовољно описује које тачно структурне промене настају током инхибиције цистеинских протеаза папаинске суперфамилије, нити у којој мери су оне реверзибилне након третмана редукционим агенсима. Сходно томе, разумевање структурних промена насталих током инхибиције и степена њихове реверзибилности представља кључни предуслов за контролу активности, очување стабилности и примену цистеинских протеаза у различитим системима.

4. Циљеви истраживања и очекивани резултати

У оквиру предложене докторске дисертације планира се развој, оптимизација и примена протокола за изоловање из природног материјала, реверзибилну инхибицију, реактивацију и стабилизацију цистеинских протеаза (на моделу химопапаина) у условима ограничене аутолизе, са посебним фокусом на конформационе промене ензима.

Научни циљеви ове докторске дисертације обухватиће:

- Изоловање и идентификација химопапаина из листа папаје, у условима ограничене аутолизе, уз његову основну биохемијску карактеризацију применом стандардних биохемијских метода;

- Постизање контролисане, потпуне реверзибилне инактивације химопапаина коришћењем MMTS-а, као и накнадне потпуне реактивације ензима;
- Анализа промена у структури химопапаина након модификације и реактивације применом одговарајућих спектроскопских и биофизичких техника.

Очекује се да резултати ове докторске дисертације доведу до:

- Оптимизованог и стандардизованог протокола за изоловање цистеинских протеаза из природног материјала под условима ограничене аутолизе;
- Оптимизованог и стандардизованог протокола за реверзибилну инактивацију химопапаина у циљу спречавања аутолизе и структурне дестабилизације и агрегације протеина;
- Детекције и структурне карактеризације равнотежних форми химопапаина.

5. Методе истраживања

Током истраживања примењиваће се стандардне биохемијске технике за изоловање, пречишћавање и описивање протеазе сличне папаину из листа папаје, укључујући фракционисање солима (натријум-хлоридом, амонијум-сулфатом) на киселим рН вредностима уз проверу чистоће помоћу натријум-додецил-сулфат полиакриламидне гел-електрофорезе (SDS-PAGE). Након пречишћавања, протеин ће бити ензимски окарактерисан и идентификован методом упоређивања отиска прста трипсинских фрагмената масеном спектометријом. Променом рН вредности биће оптимизовани услови за стабилизацију протеина и његово складиштење. Структурне промене биће праћене флуоресцентном и инфрацрвеном спектроскопијом са Фуријеовом трансформацијом.

Пречишћени химопапаин биће инкубиран са S-метил-метантиосулфонатом (MMTS) при различитим моларним односима ензима и инхибитора, у циљу испитивања услова који доводе до потпуне инхибиције протеолитичке активности. Након инхибиције, узорци ће бити третирани дитиотреитолом (DTT) ради реактивације ензима, а степен повратка активности биће одређен мерењем протеолитичке активности помоћу синтетичког супстрата BAPNA (N- α -бензоил-DL-аргинин-p-нитроанилид). Добијени узорци инхибираног и реактивираниог ензима биће биофизички и структурно окарактерисани

спектрофлуориметријском анализом са 8-анилиннафтален-1-сулфонском киселином (ANS), ради процене изложености хидрофобних региона након инхибиције и реактивације у поређењу са почетним узорком. Промене секундарних структура биће праћене инфрацрвеном спектроскопијом у ATR-FTIR режиму, анализом амидног I региона ради утврђивања промена удела α -хеликоидних, неуређених и структура β -плочица. Степен агрегације инхибираних и реактивираних облика биће испитиван помоћу SDS-PAGE електрофорезе. Детекција више равнотежних форми химопапаина биће изведена масеном спектрометријом после ирверзибилне инхибиције употребом различитих алкилујућих агенаса.

6. Литература

1. Verma, S., Dixit, R. and Pandey, K.C., 2016. Cysteine proteases: Modes of activation and future prospects as pharmacological targets. *Frontiers in Pharmacology*, 7(107).
<https://doi.org/10.3389/fphar.2016.00107>
2. Sathish, H.A., Kumar, P.R. and Prakash, V., 2007. Mechanism of solvent induced thermal stabilization of papain. *International Journal of Biological Macromolecules*, 41(4), pp.383-390. <https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2007.05.009>
3. Milošević, J., Vrhovac, L., Đurković, F., Janković, B., Malkov, S., Lah, J. and Polović, N.D., 2020. Isolation, identification, and stability of Ficin 1c isoform from fig latex. *New Journal of Chemistry*, 44(36), pp. 15716–15723. <https://doi.org/10.1039/d0nj02938f>
4. Poole, L.B., 2015. The basics of thiols and cysteines in redox biology and chemistry. *Free Radical Biology and Medicine*, 80(148), pp.148–157.
<https://doi.org/10.1016/j.freeradbiomed.2014.11.013>
5. Sengupta, B., Chaudhury, A., Das, N. and Sen, P., 2017. Single molecular level probing of structure and dynamics of papain under denaturation. *Protein & Peptide Letters*, 24(11), pp. 1073–1081. <https://doi.org/10.2174/0929866524666170811145838>
6. Raskovic, B., Babic, N., Korac, J. and Polovic, N., 2015. Evidence of beta-sheet structure induced kinetic stability of papain upon thermal and sodium dodecyl sulfate denaturation.

Journal of the Serbian Chemical Society, 80(5), pp.613–625.

<https://doi.org/10.2298/JSC140901007R>

7. Turk, V., Stoka, V., Vasiljeva, O., Renko, M., Sun, T., Turk, B. and Turk, D., 2012. Cysteine cathepsins: from structure, function and regulation to new frontiers. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA) – Proteins and Proteomics*, 1824(1), pp.68–88.
<https://doi.org/10.1016/j.bbapap.2011.10.002>
8. Li, M., Chen, C., Davies, D.R. and Chiu, T.K., 2010. Induced-fit mechanism for prolyl endopeptidase. *Journal of Biological Chemistry*, 285(28), pp.21487–21495.
<https://doi.org/10.1074/jbc.M109.092692>
9. K Shao, Q., Xiong, M., Li, J., Hu, H., Su, H. and Xu, Y., 2023. Unraveling the catalytic mechanism of SARS-CoV-2 papain-like protease with allosteric modulation of C270 mutation using multiscale computational approaches. *Chemical Science*, 14, pp. 4681–4693. <https://doi.org/10.1039/D3SC00166K>